

kyvenäläisten arkielämän raken- teissa, kuten perheessä, naapu- rustossa ja kansalaisjärjestötoi- minnassa. Kirjan yhdessäkään artikkelissa ei kuitenkaan tuo- da esiin sitä, mikä on suhteiden merkitys julkisen vallan toimin- ta-areenoilla, miten suhteet vai- kuttavat kansallisessa tai kan- sainvälisessä politiikassa. Suhteiden merkitys näilläkin areenoilla lieene kuitenkin merkittävä? Vai voiko julkisen vallan esiin nos- tamattomuus johtua siitä, että blat-järjestelmässä on pohjim- miltaan kyse siitä, kuinka julki- sen vallan tuottamaa etua voi- daan suhteiden kautta siirtää yk- sityisten ihmisten eduksi?

Kirjaan ovat kirjoittaneet suo- malaiset eturivin Venäjää ja ve- näläistä yhteiskuntaa tuntevat tutkijat. Osa kirjoittajista on it- sestään selviä alan asiantuntijoi- ta, kuten Anna Rotkirch ja Mar- ja Rytönen perhetutkimuksen tietäjinä, Risto Alapuro arvioi- massa kansalaistoiminnan edel- lytyksiä nyky-Venäjällä, Mark-

ku Lonkila kuvaamassa liiketoi- minnan sosiaalisia verkostoja ja Suvi Salmenniemi kirjoittamas- sa kansalaisjärjestötoiminnasta Venäjällä. Näiden tunnettujen Venäjä-tutkijoiden ohella kir- ja tuo alan tutkimuksesta kiin- nostuneiden tietoon myös uusia nimiä, tulevaisuuden asiantun- tijoita, jotka omilla kiinnostuk- sen kohteillaan ja pelinavauksil- laan tuovat esiin ja avaavat niitä tutkimusalueita, joista lähivuosi- en Venäjä-tutkimuksessa tullaan keskustelemaan.

Oma lukijan positioni on fe- ministisestä näkökulmasta ra- ja- ja Venäjä-tutkimusta seuraa- van tutkijakoulutettavan näkö- kulma. Tutkimukseni kannalta merkittäviä ja tärkeitä näkökul- mia arkielämän rakenteisiin ny- ky-Venäjällä esiin nostivat eri- tyisesti Maija Jäppinen käsitel- lessään venäläisnaisten väkival- taisia lähisuhteita sekä Anna- Maria Salmi, joka esitteli naapu- ruston merkitystä pietarilaisille. Monissa kirjan artikkeleissa Ve-

näjää katsotaan siis suomalais- ten silmälasien kautta ja venä- läistä yhteiskuntaa verrataan tie- toisesti tai tiedostamatta (usein julkilausumatta) suomalaiseen yhteiskuntaan. Tästä poikkeuk- sena on mielestäni Maija Jäppi- sen artikkeli, jossa hän eksplisiit- tisesti vertaa parisuhdeväkivaltaa venäläisnaisten kokemana suo- malaiseen lähisuhdeväkivalta- tutkimukseen. Tämän vertailun osuvuudesta voidaan olla useaa mieltä, mutta ainakin se osoit- taa selkeästi sen, mistä suunnas- ta kirjoittaja on nyky-Venäjän yhteiskunnallista kehitystä tar- kastellut.

Kirjan toimittajat ovat onnis- tuneet toimitustyössään hyvin kokoamaan yhteen eri aihepiire- jä käsitteleviä tekstejä. Kirja on kiinnostavaa luettavaa Venäjä- tutkimusta jo entuudestaan tun- teville, mutta tämän kirjan avul- la myös venäläistä yhteiskuntaa vähemmän tuntevat voivat sivi- tää itseään.

Kiltti pakko

SEPPO HELMINEN

Vuonna 2004 Otava julkaisi Ju- ha Siltalan sekä fyysisesti että si- sällöllisesti painavan teoksen ”Työelämän huonontumisen ly- hyt historia”. Se on hyvä taus- ta lukea Juhani Känkäsen toista kirjaa. Tosin ei välttämätön.

Siltala rävytti työmarkkinoi- den kaapin ovet selkosen selä- leen, ja siellähän tanssivat moni- naiset luurangot. Känkänen pu- kee nämä luurangot vereen, li- haan ja hikeen. Ja ennen kaikkea

täyttää niiden kallot kuin ame- rikkalaisen joulukalkkunan: ma- nipuloiduilla aivoilla, johtamis- opeilla ja managerikielen kumi- sevilla käsitteillä.

Järjettömiksi mieltyvien yk- sityiskohtien paljous tekee tästä työelämän huonontumisen ko- miikkaa. Se ei ole kevyttä naurua vaan tragikomedialla, joka syntyy siitä, että päähenkilö on niin to- sissaan. Ryppyotsainen vakavis- saan olo tuntuu ulkopuolisesta

Juhani Känkänen
Kilttipakko
Teos, 2007
349 s.

hassuakin hassummalta. Samaa metodia Känkänen sovelsi palki- tussa taiteilijaromaanissaan ”Toi- von mukaan”.

Päähenkilö Janne Halla on suurten ikäluokkien pieni tavis,

joka on antautunut turvalaitefirman myyntiedustajaksi. Tätä ennen hän on toiminut mm. kirjapainon yleisapumiehenä, miestenlehtien kauppiaana ja asunonvälittäjänä. Hän on myynyt elämysyhteiskunnassa elämyksiä. Asuntokauppiaana ei niinkään asuntoja, vaan uudenlaista elämisen tapaa; Turva Oy:ssä turvallisuuden illuusioita yhä turvattomammaksi koetussa maailmassa.

Janne on matalan profiilin mies. Taustaltaan hän on työväenluokkainen. Isä on sodan käynyt entinen kirjapainotyöntekijä, joka tuupertuu lopulta pikkukirjapainoyrittäjänä työnsä ääreen. Äidin ompelukone surisee tiiviiseen tahtiin lisätuloa perheen talouteen. Äidin viisaus ”kyllä tämä meille välttää” on Jannenkin elämänohje. Työ on siinä elämäntavassa keskiössä. Sillä osoitettiin tunteetkin, niin viha kuin rakkaus.

Turvatuotteita ovelta ovelle myydessään Janne saa tai joutuu kokemaan Suomen kansan niin sanotusti sukkasillaan. Episoodeja riittää. Salaiset elämät ovat hyvin erilaisia, mutta työelämä näyttää olevan yhä samanlaisempaa. Fläppitauluja ja niihin piirrettyjä laatikoita, joille on annettu mitä mielivaltaisimpia nimiä tai strategiarooleja. Toimintaperiaatteet on kirjattu ohjeis-

tukseksi, joka muistuttaa jotenkin AA-liikkeen 12 askeleen ohjelmaa. Ja tosissaan se on otettava: ainakin Janne ottaa.

Firman toimitusjohtajasta tulee mieleen väite, jonka mukaan Suomen elinkeinoelämä saa kiittää tehokkuudestaan sitä, että valtaosa johtajista on reservin upseereita. Nämä luovaa tuhoa toteuttavat leikkaajat tekevät ”rohkeita” päätöksiä, kun heillä ei ole tunnesiteitä ihmisiin.

Turva Oy:n toimitusjohtaja on sotaa käymätön sota- ja asehullu naurettavuuteen saakka. Kokoukset eivät ole kokouksia, vaan toimitusjohtajan esiintymistilaisuuksia. Toimitusjohtaja puhuu managerikieltä, joka pursuaa erisnimiä, pitkiä yhdyssanoja ja koristeena erilaisia adjektiiveja, mutta mitään konkreettista tässä puhunnassa ei ole.

Sotaanhan siinä kaikki rinnastuu, eikä kysymys ole vain toimitusjohtajan kielivalinnoista. Sotaa markkinoista ja sotaa yhteispalaverissa. Jos Jannen isän viisivuotinen sota oli selvää konkretiaa, niin tämä sota on silkka saippuanpala, josta ei saa otetta. Moraalista valkopesua varten? Toimitusjohtaja on manipulatori, joka pyrkii saamaan alaiset tekemään sellaista, mitä he eivät muuten tekisi. Se on hajoittelua ja hallitsemista, eikä henkilöstötiivisty joukkona vastarintaan,

vaan joustaa yksilöinä.

Mutta taustalla on uhka. Kilttipakko. Kilttipakko tarkoittaa ensinnäkin Albert O’ Kilpatrickia, kansainvälisen kilpailijan eli Al’s Alarm Ltd:n omistajaa. Uhkaa kauppasodassa, jossa kaikkien, ainakin työntekijöiden piti uhrautua. Taistelua johti toimitusjohtaja metodilla ”management by Otto von Bismarck”.

Kilttipakon toinen merkitys näyttäytyy, kun Janne laittaa pojanlapsiaan yöpuulle toteamalla, ettei haluaisi pakottaa lapsia mihinkään, mutta nukkumaanmeno olisi heidän etunsa mukaista, sillä muuten he olisivat aamulla liian väsyneitä. Siihen pikku-tyttö tokaisee: ”Vähä niinku kilttipakko”.

Ja viimeisin pakko muiden pakkojen joukossa on, kun Janne käskytetään tekemään Turva Oy:n ”henkilöstövoimavaroja koskeva analyysi ja henkilöstöriskien tervehdyttävä kartoitus” eli selkosuomella laatimaan lista seitsemästä työntekijästä, jotka kilpailun nimissä pitäisi heittää ulos talosta. Janne alistuu pakon edessä ja tekee saman kotia hallinnoivan tahtoihmisen Taru-vaimon alaisuudessa – kunnes tämä ottaa ja lähtee lapsineen ja tahtoineen. Janne jää niille sijoilleen pitämään matalaa profiilia.

En tiedä, mutta Känkäsen kirja on hauska. Hyytävän hauska.